

пілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [1].

Таким чином, зважаючи на поширеність цього негативного явища в українському соціумі, урахувуючи, що булінг спричиняє чи може спричинити шкоду психічному або фізичному здоров'ю учня (дитини), цькування слід розглядати як чинник, що негативно впливає на права дитини, а боротьба з випадками булінгу є фактором удосконалення діяльності відповідних органів щодо забезпечення прав дитини.

1. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року. Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 38-39, ст. 380.

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу». URL.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64402.

3. Постанова Бориспільського міськрайонного суду Київської області у справі № 359/933/19 від 5 лютого 2019 року. URL.: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79641598>.

4. Постанова Комінтернівського районного суду м. Харкова у справі № 641/1780/19 від 1 серпня 2019 року. URL.: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83504076>.

Махтура К. С.
слухач магістратури

Науковий керівник:
Завгородня Ю. С.
*доцент кафедри теорії
та історії держави та права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Права людини є тією темою, яка постійно перебуває в центрі уваги науковців, зокрема у сфері права. В науковій та навчальній юридичній літературі права людини визначаються по-різному. При цьому до недавнього часу у визначеннях досліджуваного поняття йшлося про закріплення прав людини у текстах нормативно-правових актів, про їх визнання державою. Слід акцентувати увагу, що міжнародні стандарти українці сприймають переважно як високий рівень забезпечення прав людини, однак, це не так. Міжнародні стандарти у сфері забезпечення прав людини є самим мінімальним набором прав людини, які мають бути реалізовані у кожній державі. Національний рівень

має бути значно вищим, лише за цих умов можна стверджувати, що органи публічної влади виконують свої зобов'язання у сфері захисту прав людини.

20 листопада 1989 року була прийнята Конвенція про права дитини, у якій закріплено, що «держави-учасниці поважають і забезпечують всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин» [1]. Ця Конвенція була ратифікована Україною 27 лютого 1991 року. Однак, чи можна стверджувати, що в нашій державі положення Конвенції реалізуються повною мірою?

На нашу думку, існує низка чинників, які не дозволяють дати позитивну відповідь на поставлене питання. Доречно зауважити, що актуалізує проблематику удосконалення механізмів захисту прав дитини і створення в Україні низки спеціалізованих інституцій. Так, і до сьогодні дотримання прав дитини перебуває у центрі уваги Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Так, за інформацією на офіційному сайті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини зазначається про те, що «у структурі Секретаріату Уповноваженого створено відповідний структурний підрозділ з питань дотримання прав дитини, до повноважень якого віднесені питання щодо моніторингу стану дотримання в Україні прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері та підготовка пропозицій Уповноваженому з прав людини щодо вжиття актів реагування з метою запобігання порушенням прав дитини або сприяння їх поновленню» [2].

Водночас, у 2011 році було запроваджено інститут Уповноваженого Президента України з прав дитини, який відповідно до Указу Президента України від 11 серпня 2011 року № 811 «Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини» «забезпечує здійснення Президентом України конституційних повноважень щодо забезпечення додержання конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері» [3].

Зовсім нещодавно Кабінетом Міністрів України впроваджено ще одну інституцію – освітнього омбудсмена (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. № 491 «Деякі питання освітнього омбудсмена» [4]). «Освітній омбудсмен є посадовою особою, на яку Кабінетом Міністрів України покладається виконання завдань із захисту прав у сфері освіти» [4] – зазначається у п. 1 цієї урядової постанови. І хоча повноваження освітнього омбудсмена виходять за межі дотримання прав дитини, можна стверджувати, що саме права дітей у сфері освіти є важливою частиною цих повноважень. Особливо зважаючи на той факт, що повна загальна середня освіта відповідно до ч. 2 ст. 53 Конституції України є обов'язковою.

Таким чином, упровадження низки інституцій, які виконують контролюючі функції щодо реалізації прав дитини може свідчити про необхідність

удосконалення механізмів захисту прав дитини через їх незадовільний стан.

Щодо факторів, які необхідно врахувати для покращення механізму захисту прав дитини, то серед них слід виокремити такі, на нашу думку, найбільш значимі.

По-перше, діяльність щодо контролю за дотриманням прав дитини лише за умови адекватного сприйняття прав дитини. У цьому контексті не можна не відмітити того факту, що тривалий час в межах вітчизняної юридичної науки права дитини, як і права людини, розглядалися суто як явища, існування яких пов'язане з волевиявленням органу публічної влади: якщо 1) законодавчий орган приймає нормативно-правовий акт, у якому зазначається відповідне право, 2) уряд чи відповідне міністерство приймає нормативно-правовий акт, у якому визначається механізм реалізації передбаченого законом права, то лише тоді можна вести мову про існування права дитини (чи людини). Такий підхід склався ще за часів Радянського Союзу і не відповідає європейським правовим традиціям, у межах яких права людини загалом і права дитини зокрема сприймаються як природні, невід'ємні від людини, отже, ніким їй не надаються, а належать від народження, уже в силу того, що це людина. До того ж, акцентується увага на тому, що права людини мають усі люди незалежно від різних критеріїв, зокрема, і віку. З наведеної тези випливає положення, що діти мають ті ж самі права людини, як і повнолітні особи. Хоча, зрозуміло, що в силу низки чинників, реалізація прав дитини має свої особливості.

По-друге, розуміти, чи дотримуються інтереси дитини (чи в інтересах дитини діють її законні представники), можна лише зважаючи на те, що дитина не є «об'єктом», «власністю батьків», а виступає як повноправний суб'єкт з притаманними йому уподобаннями, бажаннями, гідністю тощо.

Таким чином, саме наведені нами положення, на нашу думку, є тими важливими методологічними засадами, які мають бути ураховані при розбудові ефективного механізму захисту прав дитини в Україні.

1. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. Зібрання чинних міжнародних договорів України. 1990. № 1. Ст. 205.

2. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua> (дата звернення 10.01.2020).

3. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини. Указ Президента України від 11 серпня 2011 року № 811. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011> (дата звернення 10.01.2020).

4. Деякі питання освітнього омбудсмена. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. № 491. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-%D0%BF> (дата звернення 10.01.2020).

5. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.